

Istanbul 6

SKY

Kasım 2003

Istanbul'da geçmişe yolculuk

Journey into the Past in İstanbul

Sultanahmet Meydanı, tarihi eserlerin çokluğu ile bir açık hava müzesi gibidir.

Sultanahmet Square is like an openair museum of historical monuments.

Prof. Dr. METİN AND KURTULUŞ GÖKALP

Kanuni, At Meydanı'ndaki şenlikleri seyrediyor. İstanbul Üniversitesi Kitaplığı (solda).

Sultan Süleyman the Magnificent watching festivities in the hippodrome as depicted by a miniature in Istanbul University Library (left).

Bizans döneminin İstanbulu heykeller, çeşitli anıtlar, dikilitaşlar bakımından çok zengindi. Ancak yüzyıllar boyunca depremler, yangınlar, yağmalamalarla bunlar ya yok olmuş, ya hasar görmüş, ya da İstanbul dışına kaçırılmıştı. Özellikle 1204 yılındaki Haçlı Seferi İstanbul'da büyük yağmaya neden olmuştu. Eski İstanbul'dan günümüze kalamayan eserlerin bir kısmını Avrupalı tanıkların erken tarihte yaptıkları resimlerden ya da Osmanlı minyatürlerinden takip edebiliyoruz. Özellikle de Bizans'ın Hipodromu, Osmanlı'nın At Meydanı, bugünün Sultanahmet Meydanı'ndakileri...

Byzantine Istanbul was filled with statues and monuments of many kinds, but over the centuries many of these were damaged or destroyed in earthquakes, fires and looting, or carried off when the city was sacked. Huge quantities of valuables and works of art were plundered or disappeared when the crusaders attacked and captured Istanbul in 1204. Some of the works of art which adorned Istanbul were depicted by Europeans or Ottoman miniature painters in past centuries, especially those in the Byzantine hippodrome in Sultanahmet Square.

BİZANS'IN HİPODROMU

At yarışlarını seyretmeye gelen Bizans İmparatoru'nun halkla karşılaştığı tek yer olan Hipodrom'dan günümüze kalan üç sütun bulunuyor: Burmalı Sütun (Yılanlı Sütun), Örne Sütun ve Mısır Dikilitaşı. Bunlar Hipodrom'u ikiye ayıran ve 'spina' denilen bir eksen üzerinde sıralanmıştı.

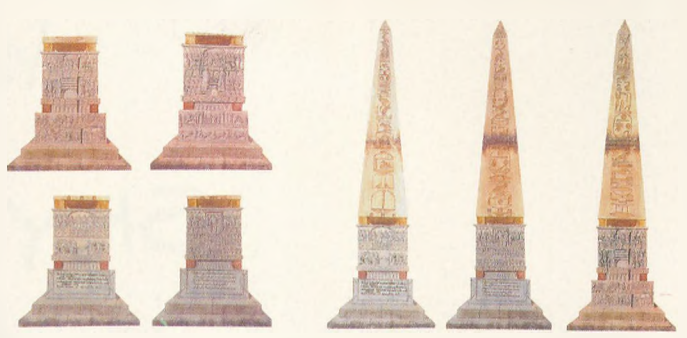
Başları ayrı yöne bakan üç yılanın birbirine dolandığı bronz bir sütun olan Burmalı Sütun'u İmparator Konstantinus, Delphi'deki Apollon Tapınağı'ndan getirtmişti. 18. yüzyıla kadar bu üç yılanın başı yerindeyken, kimine göre bir yeniçeri, kimine göre çılgın bir Polonyalı bu başları kopartmıştır. Yılan başlarından birinin yarısı geçen yüzyıl içinde kazıda bulunmuş ve İstanbul Arkeoloji Müzesi'ne konmuştur. Sütunun orijinali daha yüksekken günümüzde 5.30 metre kalmıştır. Taşlardan örülerek yapılan Örne Sütun'un altındaki Yunanca bir kitabede sütunun II. Romanos ile oğlu tarafından onarıldığı yazılıdır. Kaidesinde üç basamak bulunan sütun, yaklaşık 21 metre yüksekliğindedir. Kare şeklinde yontma taşlardan yapılmıştır.

Mısır yapımı Dikilitaş, Büyük Theodosius tarafından 390 yılında diktirilmiştir. Sütun kısmı Mısır, alt taban kısmı Bizans eseridir. Kaidesinin dört yüzünde kabartma resimler, ayrıca iki yüzünde biri Latince, öteki Grekçe iki kitabe vardır. Bunlar ne yazık ki hava koşulları yüzünden bozulmuştur.

Dikilitaş, Örne Sütun ve Yılanlı Sütun'un günümüzdeki durumları (üstte). Dört bir yanından Dikilitaş'ın kaidesi (en üstte); kabartma resimlerden birinin bugünkü hali (sağda).

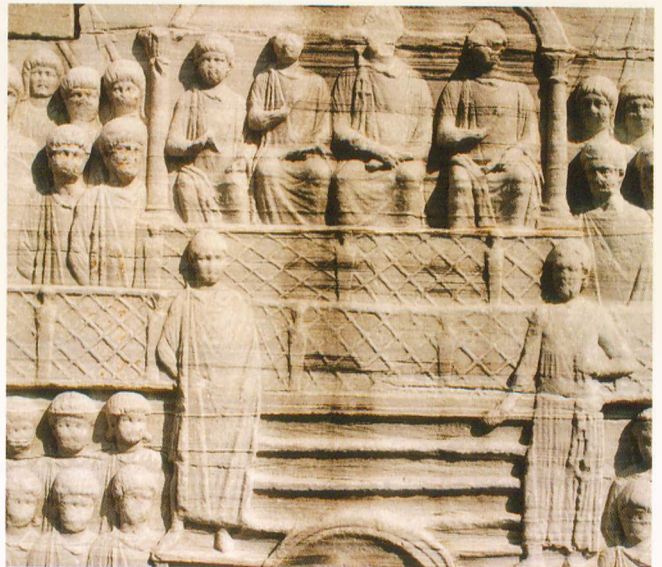
The Egyptian Obelisk, Stone Column and Serpent Column today (above). The four sides of the plinth of the Egyptian Obelisk (top). One of the reliefs today (right).

THE BYZANTINE HIPPODROME

Watching the chariot races at the hippodrome were the only occasions when the Byzantine emperor made public appearances in the city. Of the monuments which stood on the spina which ran along the centre of the hippodrome, three have survived to the present day: The Serpent Column, the Stone Column, and the Egyptian Obelisk. The bronze Serpent Column, which consisted of three entwined serpents, was brought from the Temple of Apollo at Delphi by the Emperor Constantine. The three serpent heads were intact until the 18th century, when according to various sources they were chopped off either by a janissary or by an enraged Pole. One of

these heads was recovered in excavations in the 20th century and placed in Istanbul Archaeological Museum. Today this monument is 5.3 metres in height, but was originally higher. The Stone Column has a Greek inscription on the plinth, which consists of three steps, explaining that it was repaired by Romanus II and his son in the 10th century. This column is approximately 21 metres in height, and built of square ashlar blocks. The Egyptian obelisk was erected on this spot in the year 390 by Theodosius the Great. The plinth is Byzantine and has relief pictures on all four faces, and inscriptions on two faces, one in Latin the other in Greek. Unfortunately these have suffered badly from weathering. ▷

VENEDİK'İN ATLARI

Bugün Alman Çeşmesi'nin bulunduğu yerde, her biri bir sütun üzerinde duran dört at heykeli vardı. 5. yüzyılda II. Theodosius tarafından İstanbul'a getirilen atlar, tunçtan dökülmüş, yüzeyleri altın kaplamaydı. 1204'te Latinler bu heykelleri İstanbul dışına çıkarmış, Venedik Devlet Başkanı da heykelleri San Marco Kilisesi'nin cephesine koydurtmuştur. Ancak hava koşullarından etkilenip bozulmalarını önlemek için içeriye alınmış, atların aynı boyutlarda kopyaları eski yerlerine, San Marco Kilisesi'nin cephesine konmuştur. Londra'daki The British Library'de bulunan anonim minyatürlü Osmanlı yazmasında, bu dört atın minyatürü yer almıştır. 16. yüzyılda hazırlanan bu yazmanın adı 'Sanat ve Doğa Harikaları'dır. Ancak ressam, heykelleri görerek değil de edindiği bilgiye göre yaptığından sayılarda yanlışlık yapmıştır. Minyatürde dört at yerine üç at, Burmalı Sütun'da üç yılan başı yerine dört yılan başı vardır.

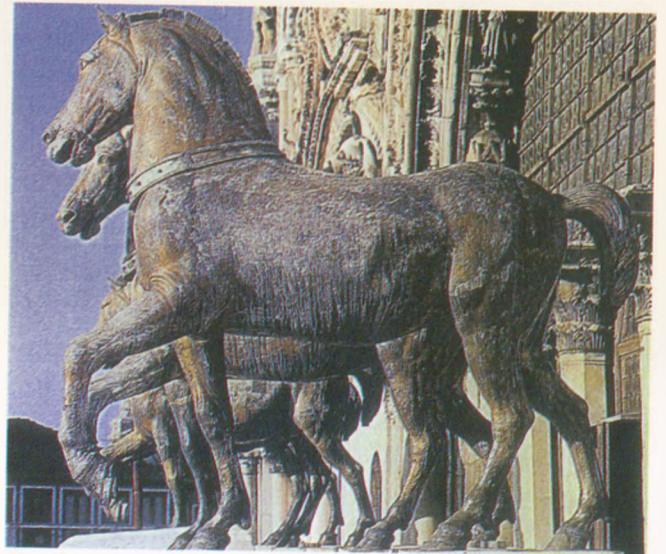
Yılanlı Sütun ve at heykellerini gösteren minyatür, 16. yüzyıl, British Library (en üstte). San Marco Kilisesi'ndeki at heykelleri (üstte ve sağda).

A 16th century miniature depicting the Serpent Column and the celebrated horses, British Library (top). The horse statues in San Marco's Church in Venice (above and right).

VENICE'S HORSES

In the place where the German Fountain stands today were four statues of horses cast in bronze, each on its own column. They were brought to İstanbul by Theodosius II in the 5th century, and were originally gilded. In 1204 the Latin crusaders who occupied İstanbul carried these statues to Venice, where they were placed on the façade of St Mark's Church. To prevent damage from erosion, the original horses have now been

placed inside the church, and reproductions put in their place on the façade. An Ottoman miniature by an anonymous artist depicting these horses is in a 16th century manuscript entitled 'Wonders of Art and Nature' at the British Library in London. The miniature was evidently painted from descriptions rather than life, since there are three instead of four horses, and four instead of three serpent's heads on the Serpent Column.▷

OSMANLI'NIN AT MEYDANI

Cambridge Trinity College Kitaplığı'nda bulunan Freshfield albümünde 16. yüzyılın At Meydanı bir fotoğraf gerçekçiliğinde resimlenmişti. Albümdeki resimlerden birinde At Meydanı ve günümüzde de var olan üç sütun görülüyor. Arkada, bugünkü Sultanahmet Camii'nin yerinde vezir sarayları vardı; minyatürde alçak saçaklı olanlardan biri yer alıyor. Ayasofya'nın solunda günümüze hiç izi kalmayan büyük, kırmızı bir bina bulunuyor. Bu Zeuxippos Hamamı'dır. Roma döneminde yapılmış, adını yanındaki Zeus Tapınağı'ndan alan görkemli bir hamamdı. İçinde filozofların, şairlerin, askerlerin heykelleri vardı. Bugün İstanbul Üniversitesi Kitaplığı'nda bulunan, Kanuni Sultan Süleyman zamanında yapılan minyatürde ise At Meydanı ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir. Minyatürün en altında sivri külahlı bir kulenin yer aldığı bina İbrahim Paşa Sarayı'dır. Şenlik zamanı,

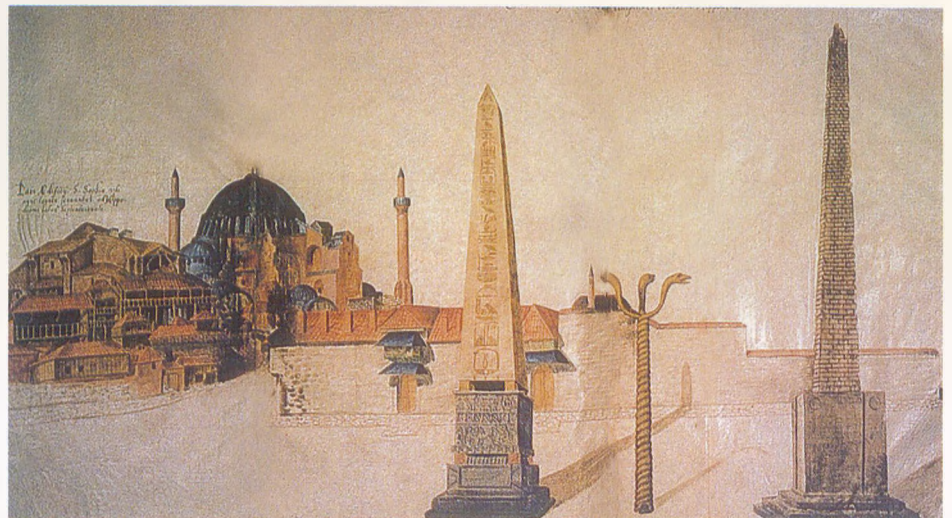
Matrakçı Nasuh'un minyatüründe At Meydanı, İstanbul Üniversitesi Kitaplığı (en üstte). At Meydanı, 16. yüzyıl, Freshfield Albümü (altta).

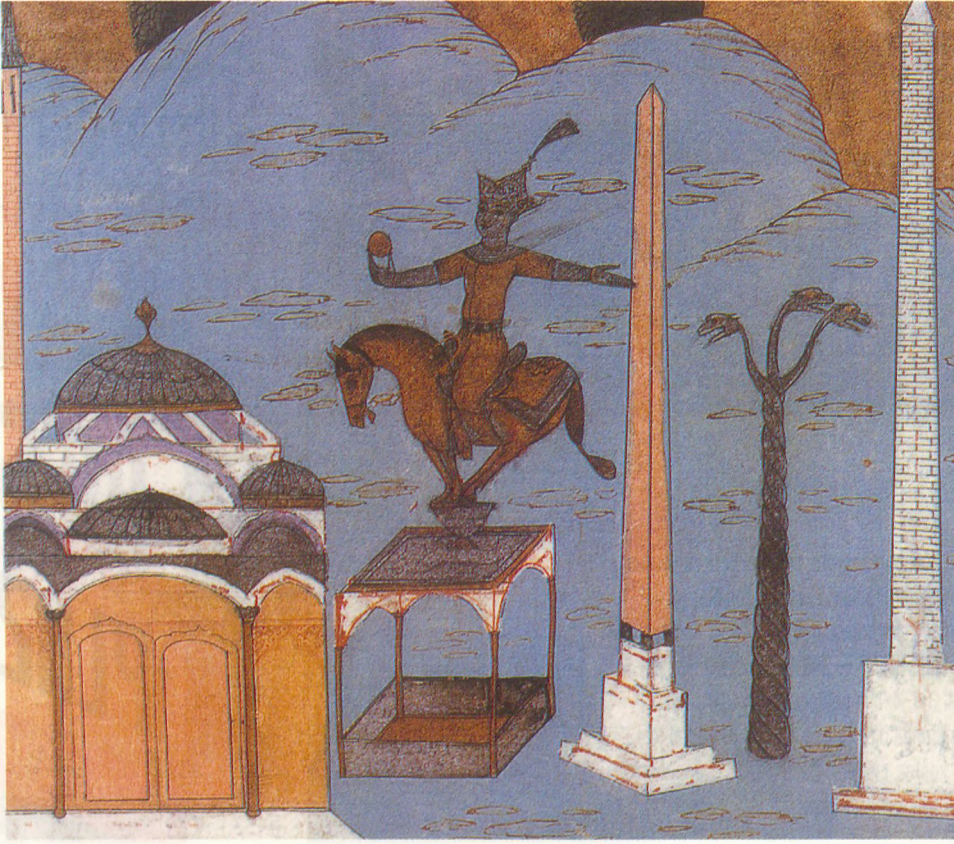
The hippodrome in Istanbul depicted by Matrakçı Nasuh, Istanbul University Library (top). The hippodrome as depicted by a 16th century miniature in the Freshfield Album (below).

THE HIPPODROME IN OTTOMAN TIMES

A 16th century illustration in the Freshfield Album in Trinity College Library at Cambridge University depicts the hippodrome with all the realism of a photograph. It shows the three monuments that are still standing there today, and behind them a building which must have been one of the vezir's palaces that stood where Sultanahmet Mosque is today. To the left

of Hagia Sophia is a large red building of which no trace now remains. This was the magnificent Zeuxippos Bath built in Roman times, and named after the Temple of Zeus which stood next to it. Inside this building were statues of philosophers, poets and soldiers. In Istanbul University Library there is another miniature dating from the reign of Sultan Suleyman the Magnificent showing the ▷

İmparator
Iustinianos'un
heykeli, İstanbul
Üniversitesi Kitaplığı.

Statue of the Emperor
Justinian depicted in a
miniature in İstanbul
University Library.

Sultan, paşalar ve yabancı konuklar At Meydanı'ndaki gösterileri buradaki localarından seyredirdi. Bugün aynı yerde Türk-İslam Eserleri Müzesi bulunuyor. At Meydanı'nın güneyinde 'sphenzone' denilen, yarım daire biçiminde sütunlar görülüyor. Günümüzde yerinde olmayan sütunlar Kanuni döneminde 17 tane idi. İstanbul Üniversitesi Kitaplığı'ndan alınan diğer minyatürde ise, 1530'da At Meydanı'nda, Kanuni'nin oğullarının günlerce süren şennet şenlikleri tasvir ediliyor. Bu minyatürde de iki sütun görülüyor. Kanuni, şenliği İbrahim Paşa Sarayı'ndan seyretmektedir. Minyatürde ilginç sahneler de bulunuyor. Canbazların biri Örne Sütun'un tepesine, diğeri Mısır Dikilitaşına tırmanıyor. Bir üçüncü canbaz ise direğin

tepesinde, arkada halka yemek sunuluyor. Minyatürde tıpkı Freshfield albümünde olduğu gibi Zeuksippos Hamamı resmedilmiş.

İMPARATOR IUSTINIANOS'UN HEYKELİ

Yine İstanbul Üniversitesi Kitaplığı'ndaki bir 16. yüzyıl minyatüründe at üstünde İmparator Iustinianos'un heykeli, Hipodrom'daki üç sütun ve Ayasofya ile birlikte gösterilmiştir. Zamanında Ayasofya'nın ön avlusunda bulunan heykel, birkaç kez hasar görmüştü. Burada İmparator dünya üzerinde zaferi simgeleyen bir küre tutuyor, öteki elini kaldırmış Doğu'yu, Hıristiyan olmayan dünyayı gösteriyor. Heykel 1544 ile 1550 yıllarında Topkapı Sarayı'nın avlusuna konulmuş, sonra eritilerek top yapımında kullanılmıştır.

hippodrome in detail. At the bottom of the picture is İbrahim Paşa Palace, which has a tower with a conical cap. During festivals and ceremonies the sultan, his ministers and foreign guests would watch the spectacles from the balconies of this palace. Today the remaining section of the palace houses the Museum of Turkish and Islamic Art. At the south end of the hippodrome was a semicircular colonnade known as a sphenzone. The 17 columns of the sphenzone was still standing in the reign of Süleyman the Magnificent. Another miniature in İstanbul University Library depicts the celebrations of the circumcision of the sons of Süleyman the Magnificent held in the hippodrome in 1530. In this miniature we see two columns. Sultan Süleyman is watching the

festivities from İbrahim Paşa Palace. One acrobat is climbing the Stone Column, and another the Egyptian obelisk, while a third is balanced at the top of a pole. In the background food is being served to the spectators. As in the Freshfield miniature, the Zeuksippos Bath is also depicted.

STATUE OF THE EMPEROR JUSTINIAN

A 16th century miniature in İstanbul University Library shows the equestrian statue of the Emperor Justinian, the three monuments in the hippodrome, and Hagia Sophia. The statue of Justinian on horseback originally stood in the forecourt of Hagia Sophia. The emperor held a globe symbolising his victory over the world in one hand, while with the other he pointed to the Eastern or non-Christian world. This statue was placed in the courtyard at Topkapı Palace, but later melted down to make cannon. □

